

Zdeněk Hanka

A photograph of a woman in blue medical scrubs, seen from the side, looking down with a somber expression. In the background, a man in a white lab coat is walking away down a brightly lit hospital corridor. The overall mood is one of quiet reflection or sadness.

*Dopis
do ticha*

AL
press

edice
KIOKAN

Dopis do ticha

Zdeněk Hanka

edice
KIOJKAN

Copyright © Zdeněk Hanka, c/o Dilia, 2016
Copyright © ALPRESS, s. r. o.

Všechna práva vyhrazena.

Žádnou část knihy není dovoleno užít
nebo jakýmkoli způsobem reprodukovat bez písemného
souhlasu držitele práv, s výjimkou krátkých citací
nebo odkazů, které tvoří součást kritického hodnocení.

Copyright © Zdeněk Hanka c/o Dilia ,2016

Redakční úprava Míla Pěkná

Grafická úprava obálky Tomáš Řízek

Vydalo nakladatelství Alpress, s. r. o., Frýdek-Místek,
v edici Klokán, 2016

shop@alpress.cz

První elektronické vydání v českém jazyce

ISBN 978-80-7543-365-7 (pdf)

Kapitola první

Teď v létě to možné bylo. A jak to bude dělat v zimě, s tím si doktor Lang v tuto chvíli hlavu nelámá. Prostě je konec srpna a pak... děj se, osude.

Před slabou čtvrthodinkou řekl ženě, že odchází za Píchou pracovat na společné publikaci do odborného tisku. Nezneklidňovalo ji, že jí tak docela neříká pravdu. Nestarala se. Jenom kdyby se nevracel tak pozdě, říkala si někdy. Ale byla ráda, že se s ním Jirka schází, pro ni byl Pícha jistou zárukou solidnosti a mantinelů.

Bylo právě půl osmé, příjemný podvečer na sklonku léta. Ale doktor Lang neměl čas vdechovat vůni sena. Neotáčel se napravo ani nalevo. Teď už míjel sluncem rozehřátou zídku u hřbitova a směřoval dál klesající pěšinou směrem k rybníku. Chvilími i poklusával, jak přeskakoval drobné překážky na cestě. Minul dvojici starých lidí, poklidně kráčejících od vody, ale nevěnoval jim ani špetku pozornosti. Ti si naopak možná všimli toho výrazu, který měl Lang v očích. Byl to svěřepý pohled muže, který neodchylně a cílevědomě kráčí za nějakým důležitým posláním. Vánek trochu zmírňoval bolest hlavy, která touto dobou Langa trápila. Ještě víc ji však utišovala jistota, že k lavičce, utopené mezi

jasmíny, má už jen pár kroků. Když ho nikdo neviděl a neslyšel, tak i sám sebe pološeptem povzbuzoval.

„Už to bude, už brzo to bude.“ Báł se teď jen jediného. Aby lavička nebyla zase obsazena nějakým mileneckým párem, jak se mu to často stávalo. Z té představy se mu dělalo až nevolno. Cítil sucho v puse, rty měl vyprahlé jako písek a bolest hlavy se stupňovala. Konečně vchází do poslední zatáčky na kamenité cestě a už ji vidí. Šťastně si vydechl.

Je prázdná.

Co nejpohodlněji se usadil do tvarované lavičky, zhluboka se nadechl a hned vydechl, zvrátil hlavu dozadu, zavřel oči a několik vteřin tak zůstal. Pak už ale neztrácel čas. Otevřel malou taštičku, vyprostil z ní všechno, co potřeboval, a dal se do nacvičené práce. Všiml si už poněkolkáté, že se mu při natahování stříkačky třesou ruce, ale v tuto chvíli to vůbec nebylo důležité. Podstatný byl výsledek a ten chtěl co nejvíc urychlit. Nedočkavě se sklonil, do žíly nad levým kotníkem zavedl kovový hrot jehly a vstříkl blahodárnou tekutinu.

Během krátké chvíle už cítil to známé pálení v krku, na plicích a pak i v očích. Vysunul jehlu z cévy a třes rukou pominul. Na tváři se mu objevil nepatrný úsměv a trochu ospalý výraz. Lang ale nespál. Pomalými pohyby uklízel stříkačku, jehlu i zbytek ampulky a vychutnával to stupňování ohně v očích. Jeho pohyby získaly na vláčnosti a ladnosti a rybníček začal proměňovat svou hladinu. Voda začala od břehů oranžovět a jednotlivé vlnky se přestávaly bláznivě třpytit. Teď se pohupovaly, jako by byly z vosku a bořily se do vaty. Když se začal mírně pohupovat ze strany na stranu, uvědomil si, že i v hlavě má takovou měkkou, příjemně chladící oranžově voskovou tekutinu. Převalovala se uvnitř

lebky, až zřetelně cítil, jak se v ní tvoří zářivé krystalky. To byly myšlenky. Ty krystalky pak očima opouštěly hlavu a mířily nad hladinu. Přibližně uprostřed voskového jezírka začala pomalu narůstat vyvýšenina a v ní se tvořila dutina. Doktor Lang to v příjemném rozpoložení sledoval a byl zvědavý, co bude dál. V dutině spatřil přímo zemské jádro, které nikdo před ním až dosud neviděl. Žluté, žhnoucí hmoty se válely jedna po druhé a teď Lang zachytil příjemnou melodii, která z nich vycházela. Zpočátku to znělo jen jako ojedinělé smyčce, dvoje nebo troje housle, které hrály posmutnělou melodii. Hudbu dokonce začínal vidět, jak stoupá z dutiny v podobě tmavě zelených par. Všiml si dokonce, že se k houslím přidala sekce violoncell a že plyny příjemně voní. Po konvalinkách. Za chvíli to už byl celý orchestr, který hrál z hlubin Země, a Lang si moc přál, aby si tu báječnou melodii zapamatoval. Zabalil se do ní a pomalu zvedal zrak k temnějící obloze. Věděl, že přichází chvíle návštěvy. Těšil se jako dítě na to, až se otevře obloha.

A už je to tady. Přímou nad jeho hlavou se vytvořila puklina a v jejím rozestupu spatřil bezedný, indigovým same-tem vyložený prostor. Sledoval úžasný pohyb na obloze a začínal rozeznávat rysy obličeje, který průrvu zvolna vyplňoval. Dobrotivá, ale vážná tvář starce s bělostnými vousy hleděla Langovi přímo do mozku. Světlounce modré oči ani jednou nemrkly, zdálo se, že obličej je bez výrazu. Několik okamžiků se na sebe dívali a doktor Lang se chtěl zeptat, kde to všechno má začátek, ale tvář se začala rozplývat a mizet v uzavírající se obloze. Ještě předtím, než zmizela docela, Lang postřehl, že se proměňuje v tvář mladé, světlolase dívky.

*

Vážená paní Patris,

nikdy jsem si nemyslel, že věci dojdou tak daleko.

K napsání Vám mě přinutil poslední vývoj událostí a nemohu se zbavit dojmu, že na něm nesete jistou vinu. Snažím se přijít ke zdroji a ke kořenům, nalézt tu výhybku. V paměti a také během spánku mi však pokaždé vystoupí Váš obraz a slova. Tím bych ale přistoupil na Vaši hru, Na tmu a světlo‘ a to zásadně odmítám.

První Vaše věta mě tehdy zarazila a překvapila svou šroubovaností a nesrozumitelností. Adresovala jste mi ji hned, jen co jsem usedl na tu malovanou židličku. Vzala jste mou dlaň, jen krátce jste na ni pohlédla, podívala se mi do zprůma očí a záhadně pronesla.

,... ozvěna dvou hlasů pro jeden sáhla a přivedla ke mně. Ten ozvěnu vydá však falešně znějící. Vítám vás zde.‘

Možná by to teď napsal jinak. Tisíckrát mohl škrtat a přepisovat, znovu a znovu se vracet k jednou už napsanému. Nikdy by nebyl spokojený, ale teď mu to bylo jedno.

Tehdy jsem měl tušit, že jsem vkročil spíš do zákulisí vychlého varieté. Kolem hlavy ornamentálně zdobený červený šátek se zavěšenými korálky hluboko nasazený do čela, pod ním šedivé, nevhodně k věku dlouhé vlasy běžící daleko od hlavy a černý pletený pléd přes ramena. Přítmi, které nenabízelo zřetelnou orientaci ve Vašem podivném obydlí. Na stolku oběhané tarokové a mariášové karty. Starobylý glóbus v dřevěném stojanu a především Váš ostrý pohled v očích z černého inkoustu.

Dnes, po té dlouhé době, se Vám přiznám, že tu kávu jsem tehdy odmítl proto, že jsem ze svého místa průhledem malých dveří viděl na tu polici v kuchyňce. Tam se řadily různobarevné lahvičky. Vím, že jste tu kávu potřebovala pro tu sedlinu. Nabídla jste mi tedy, abych sáhl po jednom z těch dvou balíčků karet.

To jste ještě působila v Karmínové ulici, v tom starém domě, kam se k Vám muselo po třech schodech a pak dlouhou chodbou, kde ze zdí čpěl pach ulehlého tabákového kouře. Ještě dnes si dokážu vybavit i ty pochmurné obrázky na stěnách. Myslím, že nejvíc na mě zapůsobil ten kněz. Stojí tam zády, s rukama i hlavou zdviženými k nebi a do půli zad mu sahá voda zatopeného města okolo něj. Je to velmi sugestivní dílo.

Znal každé slovo, každá věta mu plula někde uvnitř hlavy. Právě tak se mu vybavovalo i všechno to, co téměř kaligraficky vyvedený list líčil.

Chtěl bych ten čas vrátit, měl v sobě něco sladkého z uplynulých let. Vím dobře, že to byl skutečný iránský isfáhán, po němž jsem šlapal. Těžko jsem na něm toho kocoura snášel. Ze starých almar v přítomí pokoje vanulo příjemné aroma rdesna, na stěně mezi těmi obrázky, rozsypanými po stěnách, tikaly obrovské hodiny. Každým zhoupnutím kyvadla si vynucovaly prostor na obou stranách a současně dávaly neobyčejně hlasitým chodem najevo, jak čas je nevratný.

Tehdy mě k Vám doporučila jedna spolužačka z fakulty. Přesněji dvě. Na jednom z těch našich studentských mejdanů, kdy se uprostřed večera semele všechno dohromady. Je zvláštní, jak spousta významnějších střepin vzpomínek se vytratila do neznáma a vyvanula s časem, zatímco

všechno, co je nějak spojeno s Vámi, zůstává jako kotva zaseknuto hluboko do DNA.

*Karmínová ulice už podlehla novým urbanistickým zá-
měrům, už je jen na plánu města, který má doma málokdo,
protože neplatí. Vy jste zmizela stejně jako ta vůně rdesna.
Vaše slova, ani ta nevelká a přesto nepřehledná místnost
však nezmizely.*

*Ten večírek, na kterém jsem se o Vašem působení dově-
děl, proběhl na začátku listopadu v pátém ročníku našeho
studia. Obě dívky byly u Vás několikrát. Dnes si myslím, že
mnohé má na svědomí i to víno, které jsme tehdy vypili.*

Kapitola druhá

„Tak toho jsem se obával,“ zamumlal do ústenky primář a přestal na chvíli pracovat. Obě ruce v rukavicích zdvihl nad okraj operační rány a vážně se díval do útrob. Mladý sekundář, který mu byl k ruce, neměl ještě tolik zkušeností, aby odhadl, co primáře zaujalo. Podíval se mu do obličeje, ale do očí mu neviděl, protože se mu v brýlích odráželo ozářené operační pole.

„Vidíte to?“ zeptal se vážně mladého kolegy a ukázal lesklým skalpelem na vlhké orgány. „Dalo se to možná předpokládat. Jenomže u tak mladé holky má takové zjištění daleko razantnější dopad. Bere to fatálněji.“

Po pravdě řečeno, doktor Jílek pořád nevěděl, co má primář Lexa na mysli. Šli přece na močový měchýř, protože plánovali úpravu v okolí ústí obou močovodů s cílem zabránit refluxu moči zpět k ledvinám. Nález, který očekávali, se potvrdil. Mladý sekundář přesně věděl, jaké kroky budou při tomto výkonu následovat, a tak také Lexa nakonec i postupoval. Vlastně by docela rád provedl ten zákrok on sám. Vždyť o co jde? Přesto raději neodpovídal a jen usilovně přemýšlel. Věděl, že primář Lexa je jako zkušený šachista, který vidí několik tahů do-

předu. Jílkovo mlčení si primář vyložil snad jako zádušný souhlas. Upustil proto od nějakého vysvětlování. Jemu to bylo jasné.

Sledovat Lexu při práci byla radost. Jeho štíhlé prsty v operačních rukavicích pracovaly takovým způsobem, že to vzbuzovalo vědomí jistoty a klidu. V sále při jeho operacích nikdy nevládla teatrálně dramatická atmosféra, plná výkřiků a nervozity, kdy se každý, kromě operatéra, bojí promluvit. Nebyl z těch, kteří popuzeně šermují instrumentárce nad stolem nastavenou dlaní, z těch, kteří neustále vrtí hlavou a donekonečna si nechávají upravovat světlo. Kdepak. Nad stolem panoval klidný mír, třebaže plný soustředění. On sám připomínal stoleté, pravidelně tikající bicí hodiny. Dnes ale moc nemluvil, jako by jeho věčný optimismus zastínil mrak.

„Tak mi, Jiřinko, podejte šití.“ Teď začalo svítat i doktoru Jílkovi. „Ne, Jiřinko, dáme tam slabší. Víte, kolego, to jsou vždycky nepříjemné věci. Nepříjemné a smutné věci.“ Na chvíli se odmlčel. „Jak vidíte, a sám to jednu poznáte na vlastní kůži, kolikrát výkon samotný není tak náročný, jako potom promluvit s pacientem. Zůstane to nakonec na nás.“

Doktor Jílek se nechtěl vyptávat, raději mlčel, ale už věděl, co starému primáři běží hlavou. Ten jen bručel do ústenky, takže mu bylo rozumět každé páté slovo: „...holka jako obrázek..., jednadvacet roků... a tohle.“

Primář se snažil ránu na kůži zašít tak, aby jizva, která přece jen vždycky zůstane, byla co nejmenší. Podařilo se mu to dokonale. Do řeči mu ale nebylo, ani když si stahoval rukavice. Jakoby mimochodem prohodil:

„Půjdete jí to potom říct se mnou? Jednak uvidíte, jak těžká věc to je, a naučit se to musíte. A pak... taky u toho nechci být sám.“

Oba operatéri opustili prostory sálu a šli zapsat provedený výkon do knihy. Teprve když seděli v křeslech a primář si zapálil cigaretu, opět promluvil.

„Zapalte si taky. Kouříte vůbec?“

„Málo.“

„Tak si vezměte ode mne.“

„Děkuji, nebudu.“

Primář vyfoukl kouř a pokračoval:

„Víte, sdělit takové mladé ženě, že nejspíš nebude mít nikdy vlastní děti, to chce skutečně dobře promyslet.“ Lexa nemluvil ani tak k doktoru Jílkovi, spíš se snažil nahlas srovnat si své myšlenky. „Dítě, to je, rozumíte, pro každou ženskou naplnění a smysl života. Chlap to bere jinak. Ale taková mladá žena právě ve věku té Norbertové to vidí jako náhlou ztrátu cíle života. To je moc vážná věc. Žena je od přírody vybavena k mateřství a soustředí k tomu celý svůj vývoj i duševní zrání. V určitém věku jiné kvality života téměř nevidí. Rozumějte, kdyby se tím směrem ubíralo vyšetřování už od dětství, tak s tím nějak počítá. Teď to pro ni ale bude rána, kterou nečeká.“ Odmlčel se tak, že to vypadalo, jako by už nechtěl k tomu cokoli říct.

Dokouřil cigaretu, aniž promluvil. Mlčení narušovalo jen potichu hrající rádio a doktoru Jílkovi se rockové písničky zdály tak nepřípadné a nevhodné, že chtěl vstát a rádio vypnout. Ani to se ale nějak nehodilo. Neuvědomoval si, že starý chirurg jakékoli vedlejší zvuky vůbec nevnímá. Do dveří vstoupil sálový sanitář a hlasitě rozdrtil primářovo tiché zadumání.

„Máme tu Norbertovou už odvézt na pooperační pokoj nebo se na ni ještě chcete podívat?“

Primář domáčkkl uhašenou cigaretu a nepřítomně se zadíval na muže se zelenou sálovou čepičkou na hlavě.

„Je už při vědomí?“

„Tak trochu. Jako obyčejně. Klimbá.“

„Nezvrací?“

„Ne, ne, je dobrá.“

„Tak ji tam odvezte. Já se za ní přijdu za hodinu podívat. Tady s kolegou Jílkem.“

„Rozumím,“ zahučel muž a bez pozdravu odešel.

„Totiž,“ obrátil se primář na doktora Jílka, „asi vám nemusím vysvětlovat. Mrzuté na tom je, že kdybychom to břicho neotevřeli pro tu plánovanou vesikouretrální plastiku, vůbec bychom to nevěděli a ona taky ne. Vdala by se a nějakou dobu by ji nepřekvapovalo, že nepřichází do jiného stavu. Pak by se začala pozorovat. Pár let by se na to připravovala. To je něco jiného. Jenomže takhle? A říct jí to musíme, to se nedá nic dělat.“

„Ale, pane primáři, napadá mě, že by si teď, když jí to řekneme, mohla taky myslet, ona nebo její příbuzní, že jsme jí to udělali my. Že jsme něco poškodili, nebo že se nám něco nepovedlo. Že jsme to zavinili my.“

Lexa se podmračeně otočil na Jílka.

„Ale prosím vás. Tohle mi neleží ani v patě. Já vím, že ne a tím to hasne. To je přece medicína. Má anatomický defekt, který prakticky znemožňuje, aby plod donosila. Kromě toho stojí děloha v takové retroflexi, že to samotné je problémem.“ Téměř se rozčílil. „Ona pravděpodobně nebude mít své děti, je jí jednadvacet a my dva jí to musíme říct. O to jde.“

Doktor Jílek už raději nic neříkal. Sám cítil, že je mezi nimi dvěma veliký rozdíl a Lexu v tu chvíli obdivoval ještě víc.

„Nic,“ uzavřel starý primář, „pojdte ještě na ten lipom, ten stihneme do dvanácti, pak se najíme a po obědě za mnou přijďte. Zatím si to promyslete.“

Tím, že se zvedl z křesla, zvedl i svého mladšího kolegu a šli znovu na sál.

*

Píši Vám po částech, paní Patris. Jednak proto, že si myšlenky chci utřídit, a také proto, že mě ruší pan Janota. Vráťím se k psaní pravděpodobně dnes odpoledne, pokud nebudeme mít nějaké zaměstnání.

O tom jste mi měla říct. A za to Vám dávám vinu. Za mlčení, kdy jste mlčet neměla, a za slova, která byla zavádějící.

Ted' odběhnu, protože se nemohu na psaní soustředit. Pan Janota tvrdí, že svým psaním vířím prach.

Několikrát se k té své obavě vracel. Uvažoval, zda to je možné. Zda je dávka prachu taková, aby mu mohla škodit. Kdo ví, jestli byl pan Janota v pořádku. Možná nebyl.

Nemyslím si, že byste si ty dvě studentky pamatovala. Tehdy jste řekla jedné z nich, že právě v pátém ročníku, ...z paluby v pádu vyklouzne vám ze sevření trojí mokré uchopení bortů, až sáhnete po kormidle ve víru vod v stězejní okamžik. To vám dovolí vzepnout se zpět na prkna staroslavné paluby...‘

Vím, že měli jet k moři, proto asi ta loď. K žádnému moři ale nejela, protože se musela během léta učit. Třikrát ji vyhodili od rigoróza a vypadalo to, že nás po pěti letech studia nadobro opustí. Naštěstí ještě dostala děkanský termín a zkoušku v září skutečně složila a studium dokončila společně s námi. A Vaše věštba vztahující se k plavbě na lodi se minula pravdivostí.

Vyhledal jsem Vás, abych Vám po letech doporučil, abyste opustila svou profesi. Zavádí a možná i zastrašuje. Kromě toho jsou Vaše výroky natolik nesrozumitelné a od-

tažené od života, že vyznívají bájně, a řekl bych, až komicky. Chci uvést jednu z těch komických, mýjejících se předpovědí. Byla adresována mně. Tehdy jsem se ptal, jak se uchytím po studiu na klinice, kde jsem měl příslibené místo, až však po atestaci. Pravila jste doslova:

„Nahlédnete tam, kde tvoříte své teplo v duši. Naleznete tam svůj kompas. Zahradník, stojící s rýčem zjara u kypré zeminy, jenž sleduje a pečuje o výhonek nového proutku sotva zeleného, zahradník, který stvol raněný vichrem dokáže probudit, zahradník, jenž před krupobitím chrání poupě, je ten, kým chcete být a budete.“

Paní Patris, vím, že jsem Vám tehdy neřekl, že studuji lékařství. Váš šíp věštby tedy zjevně zaletěl daleko od skutečného cíle.

Možná jí to měl říct už tehdy a zastavit to její blouznění. Třikrát ji někdo hodí přes palubu a ona se pak přece jen dostane zpátky. Copak byla námořnicí? Nesmysly, nesmysly, samé nesmysly! Zahradník! K smíchu! Zahradník, který chrání poupě! Měl jí to říct rovnou a ostře. Tam se stala ta chyba! Zastavit ji měl. Zastavit, zastavit, zastavit. Bylo mu téměř do breku vztekem nad tím součtem, ale současně měl chuť se tomu všemu smát, hlasitě a nad vzdálené obzory. Vysmát se té paní Patris! Vysmát se jí měl!

Naše setkání číslo dvě bylo jiné. Mám dojem, že jste na mě chtěla udělat dojem a přesvědčit mne. Kdybych u toho nebyl, myslel bych si, že se dívám na dětskou pohádku a že svět je přeplněný bláznů, kteří předstírají, že vychýlit se je právě normální. Už jen ty těžké prsteny na všech prstech obou rukou.

To byl ten večer s tou koulí. Měl jsem za to, že jde o bájnou pomůcku ze středověkých strašidelných báchorek.

Když jsem protahoval podle Vašich pokynů ruce nad plamenem svíčky, připadal jsem si nepatříčně. Pak jsem položil obě dlaně na tu skleněnou kouli a z druhé strany jste na ni dala ruce Vy. Stalo se však něco zvláštního, k čemu mi vysvětlení chybí. Ta koule se projasnila a změnila barvu do temně oranžova. Musel to být nějaký Váš trik. Jak ale byla připojena a k čemu, to skutečně nevím. Řekla jste:

‘Z vašeho srdce planou dva vysoké ohně. Sloučit se v jeden nemohou. Hřejí oba, každý jinak. Dva ohně však spalují. Uhasit je nedokážete, držet žár nelze...‘

Tak co? Věštila jste mi infarkt? Nebo dokonce dva? Paní Patris, jsem zdrav. Měla byste se zdržet výroků, které nějakým způsobem ovlivňují další kroky Vašich klientů.